

LECTIO TERTIA ET TRICESIMA

ΚΑΙΡΟΣ ΓΙΑ ΑΝΑΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ

XXXIII

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Omnia sunt excitanda* tibi uni, C. Caesar, quae iacēre sentis perculsa atque prostrāta impetu belli ipsius, quod necesse fuit: constituenda* iudicia, revocanda* fides, comprimendae* libidines, propaganda* suboles; omnia quae dilapsa iam diffluxērunt, sevēris legibus vincienda* sunt. In tanto civili bello, in tanto ardōre animōrum et armōrum, quassāta res publica multa perdidit et ornamenta dignitātis et praesidia stabilitātis suae; multaue uterque dux fēcit armātus, quae idem togātus fieri prohibuisset. Quare subveniendum* reipublicae est et omnia nunc belli vulnera tibi sananda* sunt, quibus praeter te medēri nemo potest.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Όλα πρέπει να αποκατασταθούν από εσένα και μόνο, Γάιε Καίσαρα, όσα ξέρεις πως κείτονται καταλυμένα και ριγμένα κάτω από τη λαίλαπα αυτού του ίδιου του πολέμου, που υπήρξε αναγκαίος: πρέπει να αναδιοργανωθεί η δικαιοσύνη, να αποκατασταθεί η εμπορική πίστη, να χαλιναγωγηθούν τα πάθη, να επιδιωχθεί η αύξηση του πληθυσμού· όλα όσα έχουν ήδη καταρρεύσει και καταλυθεί πρέπει να στερεωθούν με αυστηρούς νόμους. Σε ένα τόσο φοβερό¹ εμφύλιο πόλεμο, μέσα στο τόσο μεγάλο πάθος των ψυχών και των όπλων, η ρημαγμένη πολιτεία έχασε πολλά και διακριτικά του κύρους της και πολλά στηρίγματα της σταθερότητάς της· και πολλά έκανε στον πόλεμο και ο ένας και ο άλλος αρχηγός, που ο ίδιος σε περίοδο ειρήνης θα είχε εμποδίσει να συμβούν. Πρέπει λοιπόν να βοηθήσεις την πολιτεία και να θεραπεύσεις τώρα όλες τις πληγές του πολέμου, που κανείς εκτός από σένα δεν μπορεί να γιατρεύσει.

¹ μεγάλο

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

ΤΟ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟ είναι...

- Ρηματικό επίθετο με παθητική σημασία¹.
- Κλίνεται κατά τα επίθετα της β' κλίσης.

Πώς σχηματίζεται

- Θέμα ρήματος στον ενεστώτα + καταλήξεις: **-ndus -nda, -ndum**

amo	[ama-]	➔	amandus -a -um
deleo	[dele-]	➔	delendus -a -um
lego	[leg-e-]	➔	legendus -a -um
audio	[audi-e]	➔	audiendus -a -um

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ²

Γερουνδιακό + sum	➔	amandus sum	➔	πρέπει να αγαπηθώ
	➔	delendus sum	➔	πρέπει να καταστραφώ
	➔	legendus sum	➔	πρέπει να διαβαστώ
	➔	audiendus sum	➔	πρέπει να ακουστό

ΆΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Urbs delenda est	➔	Η πόλη πρέπει να καταστραφεί
Urbs delenda erat	➔	Η πόλη έπρεπε να καταστραφεί
Urbs delenda erit	➔	Η πόλη θα πρέπει να καταστραφεί
Urbs delenda fuit	➔	Η πόλη έπρεπε να έχει καταστραφεί
Urbs delenda fuerat	➔	Η πόλη έπρεπε να είχε καταστραφεί
Urbs delenda fuerit	➔	Η πόλη θα πρέπει να έχει καταστραφεί

¹ Σε αντίθεση με το γερουνδίο που έχει ενεργητική σημασία, βλ. *Lectio XXXII*

² Θυμηθείτε την Ενεργητική Περιφραστική Συζυγία, βλ. *lectio XX*

Ο ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΣ ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟΥΝΔΙΑΚΟΥ

⇒ **Επιθετικός προσδιορισμός**: π.χ. *homo ferendus*: άνθρωπος που πρέπει να ανεχτούμε.
(Χρήση σπάνια. Δεν συναντάται στο σχολικό βιβλίο).

⇒ **Κατηγορηματικός προσδιορισμός**: Για να δηλώσει σκοπό με τα ρήματα **do, trado, loco, accipio, mitto, curo, praebeo** και τα **συνώνυμά** τους. Στην περίπτωση αυτή αναφέρεται στο υποκείμενο ή στο αντικείμενο του ρήματος.

π.χ. στο Μάθημα XXXVI - 36:

Ille se [...] spectandum praebuilt. = Εκείνος παρουσίασε τον εαυτό του (παρουσιάστηκε) **για να τον δουν**.
Το *spectandum* είναι **αιτιατική γερονδιακού** και λειτουργεί ως **κατηγορηματικός προσδιορισμός** στο άμεσο αντικείμενο του *praebuilt*, το *se* και δηλώνει σκοπό.

⇒ **Κατηγορούμενο**: Συνοδεύεται πάντα από το ρήμα **sum** και μαζί σχηματίζουν την **παθητική περιφραστική συζυγία**.

ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ

Η ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ έχει δύο συντάξεις:

ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ ⇒ Όταν το γερονδιακό ανήκει σε ρήμα ενεργητικό, μεταβατικό που συντάσσεται με αιτιατική.
Σε τέτοια περίπτωση το γερονδιακό συμφωνεί με το υποκείμενό του σε γένος, πτώση και αριθμό.

e.g. *urbs delenda est*
homo puniendus est

ΑΠΡΟΣΩΠΗ ⇒ Όταν το γερονδιακό ανήκει σε ρήμα **αμετάβατο** ή συντάσσεται με **πτώση διαφορετική από την αιτιατική**.
Σε τέτοια περίπτωση το γερονδιακό βρίσκεται πάντα σε ονομαστική ενικού ουδετέρου γένους.

e.g. *subveniendum est rei publicae*

[επειδή το ρ. *subvenio* παίρνει αντικείμενο σε δοτική και όχι αιτιατική]

Το ποιητικό αίτιο του Γερονδιακού βρίσκεται **πάντα σε πτώση ΔΟΤΙΚΗ**.

e.g. *urbs vobis delenda est*

ΜΕΤΑΤΡΟΠΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ ΣΕ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ

Δίνεται η πρόταση *ego animum conformare debeo* [= οφείλω να διαμορφώσω την ψυχή]

Για να μετατραπεί η σύνταξη της πρότασης σε παθητική με Π.Π.Σ. ακολουθείται η εξής διαδικασία:

- 1 Το αντικείμενο **animum** θα μεταφερθεί σε πτώση **ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ** [αφού θα είναι το υποκείμενο της νέας πρότασης]
- 2 Το απαρέμφατο **conformare** θα μετατραπεί σε Γερουνδιακό και θα συμφωνήσει με το νέο υποκείμενο [animum] σε γένος, πτώση και αριθμό.
- 3 Ο χρόνος του ρήματος **debeo** θα δώσει και τον χρόνο στον οποίο θα τεθεί ο τύπος του ρ. **sum**
- 4 Το πρόσωπο του ρήματος **debeo** ή το υποκείμενο της ενεργητικής πρότασης [ego] θα δώσει και το πρόσωπο που θα λειτουργεί ως ποιντικό αίτιο [πάντα σε πτώση δοτική].

⇒	Animus
⇒	conformandus
⇒	est
⇒	mihi

ΆΛΛΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Homines audire debetis	⇒	Homines vobis audiendi sunt
Feminam amare debuerunt	⇒	Femina illis amanda fuit
Poetae musam amare debebant	⇒	Musa poetis amanda erat
Romani Carthaginem delere debent	⇒	Carthago Romanis delenda est
Augustus urbes condere debebit	⇒	Urbes Augusto condendae erunt
Graeci litteris studere debent	⇒	Litteris Graecis studendum est

Το **litteris** παραμένει στην ίδια μορφή και το γερουνδιακό τίθεται σε ονομαστική ενικού ουδετέρου επειδή το ρ. **studeo** παίρνει αντικείμενο σε δοτική και όχι σε αιτιατική

[βλ. **ΑΠΡΟΣΩΠΗ ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΡΑΣΤΙΚΗ ΣΥΖΥΓΙΑ** στην προηγούμενη σελίδα]

ΑΡΧΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΑΝΩΜΑΛΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Comprimo, compremi, compressum, comprimere, 3
Constituo, constitui, constitutum, constituere, 3
Dilabor, dilapsus sum, dilapsum, dilabi, 3
Diffluo, difluxi, difluctum, difluere, 3
excito, 1
Facio, feci, factum, facere, 3
laceo, iacui, iacitum, iacere, 2
Medeor, mederi, 2
Perdo, perdidici, perditum, perdere, 3
Possum, potui, posse

Prohibeo, prohibui, prohibitum, prohibere, 2
Propago, 1
Prosterno, prostravi, prostratum, prosternere, 3
Quasso, 1
Revoco, 1
Sano, 1
Sum, fui, esse
Sentio, sensi, sensum, sentire, 4
Subvenio, subveni, subventum, subvenire, 4
Vincio, vinxi, vinctum, vincere, 4

Προσοχή!

impetus -us ⇒ αρσενικό δ' κλίσης

vulnus -eris ⇒ ουδέτερο γ' κλίσης

res -ei ⇒ θηλυκό ε' κλίσης

Διάφορα

Unus - a - um ⇒ βλ. γραμμ. Σελ. 56

Uter - utra - utrum ⇒ βλ. γραμμ. Σελ. 45

Subvenio + δοτική

Medeor + δοτική

ΟΙ ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΜΑΘΗΜΑΤΟΣ XXXIII

quae iacēre sentis percussa atque prostrāta impetu belli ipsius

- Δευτερεύουσα επιθετική αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *omnia*
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae*
- Εκφέρεται με οριστική *sentis* [όπως πάντοτε οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις]
- Δηλώνει πραγματικό γεγονός

quod necesse fuit

- Δευτερεύουσα επιθετική αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *belli* [=bellum]
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quod*.
- Εκφέρεται με οριστική *fuit* [όπως πάντοτε οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις]
- Δηλώνει πραγματικό γεγονός

quae dilapsa iam diffluxērunt

- Δευτερεύουσα επιθετική αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *omnia*
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae*
- Εκφέρεται με οριστική *diffluxērunt* [όπως πάντοτε οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις]
- Δηλώνει πραγματικό γεγονός

quae idem togātus fieri prohibuisset

- Δευτερεύουσα επιθετική αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *multaque*
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quae*
- Εκφέρεται με υποτακτική υπερσυντελικού *prohibuisset* επειδή το ρήμα χρησιμεύει ως απόδοση σε υποθετικό λόγο [*si togatus fuisset, prohibuisset* = λανθάνων υποθετικός λόγος – μη πραγματικό στο παρελθόν]

quibus praeter te medēri nemo potest

- Δευτερεύουσα επιθετική αναφορική προσδιοριστική πρόταση στο *vulnera*
- Εισάγεται με την αναφορική αντωνυμία *quibus*
- Εκφέρεται με οριστική *potest* [όπως πάντοτε οι επιθετικές αναφορικές προτάσεις]
- Δηλώνει πραγματικό γεγονός

in omnia paratus

Ενδεικτικές Ασκήσεις

1. Να μεταφέρετε τις παρακάτω λέξεις του μαθήματος XXXIII στον αντίθετο αριθμό.

omnia	➡		res	➡	
tibi	➡		multa	➡	
quae	➡		dignitātis	➡	
impetu	➡		dux	➡	
quod	➡		idem	➡	
libidines	➡		reipublicae	➡	
legibus	➡		vulnera	➡	
civili	➡		quibus	➡	
ardōre	➡		te	➡	

2. Να γράψετε τους πιο κάτω τύπους ρημάτων σύμφωνα με την οδηγία που ακολουθεί τον καθένα (όπου χρειάζεται, να λάβετε υπόψη το υποκείμενό τους στο κείμενο).

fuit: να γράψετε το β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής παρακειμένου.

diffluxerunt: να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο οριστικής μέλλοντα στην ίδια φωνή.

perdidit: να γραφεί το γ' ενικό πρόσωπο υποτακτικής μέλλοντα στην ίδια φωνή.

fecit: να γραφεί το β' ενικό πρόσωπο προστακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή.

prohibuisset: να γραφεί το α' ενικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα στην ίδια φωνή.

3. Να μεταφέρετε τα ρήματα στο β' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής παρατατικού και υπερσυντελικού στην ίδια φωνή.

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΥ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΥΠΕΡΣΥΝΤΕΛΙΚΟΥ
sentis		
diffluxerunt		
potest		

4. Να μεταφέρετε τα ρήματα στο γ' πληθυντικό πρόσωπο υποτακτικής ενεστώτα και παρακειμένου στην ίδια φωνή.

	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΕΝΕΣΤΩΤΑ	ΥΠΟΤΑΚΤΙΚΗ ΠΑΡΑΚΕΙΜΕΝΟΥ
fuit		
perdidit		

5. Να αντικαταστήσετε το *debeo* + απαρέμφατο [ενεργητική σύνταξη] από τον αντίστοιχο τύπο της Παθητικής Περιφραστικής Συζυγίας. Όπου χρειάζεται να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο.

ΠΡΟΣΟΧΗ αν θα χρησιμοποιήσετε ΠΡΟΣΩΠΙΚΗ σύνταξη ή ΑΠΡΟΣΩΠΗ.

- i. *Caesarem laudare debemus.*

- ii. *Vim hostium cavere debetis.*

- iii. *Miles gloriae studere debet.*

- iv. *Ingenium Vergili fovere debebat.*

- v. *Aeneas bellum ingens in Italia gerere debuit.*

- vi. *Caesar vulneribus belli mederi debuerat.*

6. Να μεταφέρετε τις προτάσεις στα Λατινικά.

i. Όλα καταλύθηκαν στον εμφύλιο πόλεμο.

ii. Ο Καίσαρας, μετά τη νίκη του, αναδιοργάνωσε τα δικαστήρια και αποκατέστησε την εμπορική πίστη.

iii. Εκείνος προσπάθησε να χαλιναγωγήσει τα πάθη με αυστηρότατους νόμους.

iv. Ο Καίσαρας δεν μπόρεσε να γιατρέψει όλα τα τραύματα της πολιτείας.

7. Να γράψετε τους άλλους βαθμούς των πιο κάτω επιθέτων από το μάθημα XXXIII διατηρώντας την πτώση, τον αριθμό και το γένος τους: sevēris, multa

ΘΕΤΙΚΟΣ	ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΣ	ΥΠΕΡΘΕΤΙΚΟΣ

8. Για κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου XXXIII να γράψετε μία (1) ετυμολογικώς και σημασιολογικώς συγγενή λέξη, προερχόμενη από κάποια από τις σύγχρονες ευρωπαϊκές γλώσσες (αγγλικά ή γαλλικά ή γερμανικά ή ισπανικά ή ιταλικά).

Λατινική λέξη		Αγγλική λέξη	Γαλλική λέξη	Ιταλική λέξη	Ισπανική λέξη	Γερμανική λέξη
necesse	➡					
legibus	➡					
mederi	➡					

9. Να εντοπίσετε στο κείμενο και να γράψετε δύο (2) λέξεις της λατινικής που παρουσιάζουν σημασιολογική και ετυμολογική συγγένεια με την ελληνική γλώσσα (αρχαία ή νέα), δηλώνοντας και τη σχετική ελληνική λέξη. Να εξαιρεθούν τα κύρια ονόματα.

Λατινική λέξη		Ελληνική λέξη
	➡	
	➡	

10. Να αντιστοιχίσετε τα ουσιαστικά το κειμένου XXXIII της στήλης Α' με τις πτώσεις της στήλης Β'.

Α	Β
impetu	Γενική ενικού
fides	Δοτική ενικού
reipublicae	Αφαιρετική ενικού
	Ονομαστική ενικού
	Αιτιατική ενικού
	Αφαιρετική πληθυντικού

11. Με βάση τις παρακάτω προτάσεις να χαρακτηρίσετε ως Ορθό ή Λάθος το περιεχόμενο των επιλογών που σας δίνονται στους πίνακες που ακολουθούν, χρησιμοποιώντας ανάλογα τα σύμβολα ✓ ή ✗.

- constituenda iudicia, revocanda fides...

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>iudicia</i> είναι ονομαστική ενικού		
Ο τύπος <i>revocanda</i> είναι γερούνδιο		

- quassata res publica multa perdidit et ornamenta dignitatis et praesidia stabilitatis suae

	Ορθό	Λάθος
Ο τύπος <i>ornamenta</i> είναι ονομαστική πληθυντικού		
Ο τύπος <i>suae</i> είναι γενική ενικού		

12. Να δηλώσετε ποια από τις παρακάτω προτάσεις είναι γραμματικά και συντακτικά ορθή γράφοντας δίπλα από την ορθή απάντηση το σύμβολο ✓. Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας.

Feminae hominibus amandae sunt	
Feminae a hominibus amandae sunt	
Feminae hominibus amanda sunt	
Feminae a homine amandae sunt	

13. Να εντοπίσετε και να διορθώσετε το συντακτικό σφάλμα σε κάθε πρόταση που ακολουθεί.

i. Graeci litteras studere debent.

Σφάλμα	Διόρθωση

ii. Multi Romani poetae non vivebant in Roma.

Σφάλμα	Διόρθωση

iii. Delecti viri re publica honorandi sunt.

Σφάλμα	Διόρθωση

14. Να αναφέρετε τις συνέπειες των εμφυλίων πολέμων, όπως αυτές εμφανίζονται στο Μάθημα XXXIII.

[illegible]

15. Να μεταφερθούν στα λατινικά οι ακόλουθες προτάσεις με δύο τρόπους:

⇒ Ενεργητική σύνταξη με *debeo* + απαρέμφατο

⇒ Παθητική σύνταξη με παθητική περιφραστική συζυγία (να δηλωθεί το ποιητικό αίτιο):

i. Η πολιτεία οφείλει να τιμά τους γενναίους άνδρες.

ii. Οφείλουμε να σεβόμαστε τους νόμους της πολιτείας.

iii. Οφείλετε να λέτε την αλήθεια.

iv. Ο βασιλιάς πρέπει να επιδιώκει την ειρήνη.

v. Οφείλουμε να μιμούμαστε τις πράξεις των γενναίων ανδρών.

vi. Οφείλουμε να πολεμήσουμε για την πατρίδα (*pugno* + δοτ.).

vii. Η πολιτεία οφείλει να φροντίζει τους καλούς πολίτες (*consulo* + δοτ.).

Bene meritis!